реагувати на релевантні лінгвістичні й екстралінгвістичні процеси з тим, щоб у майбутньому фахівець-перекладач міг удосконалити практику, що існує.

Перспективи подальших досліджень в окресленій галузі вбачаємо у вивченні сучасних тенденцій у передачі українських географічних назв у перекладах на англійську мову.

Література

1. Алєксєєва І. О. Курс теоретичної граматики сучасної англійської мови / І. О. Алєксєєва. – Вінниця : Нова Книга, 2007. – 328 с.

2. Білозерська Л. П. Термінологія та переклад / Л. П. Білозерська, Н. В. Возненко, С. В. Радецька. – Винниця : Нова книга, 2010. – 232 с.

3. Карабан В. І. Translation from Ukrainian into English / В. І. Карабан. – Винниця : Нова книга, 2003. – 608 с.

4. Корунець І. В. Вступ до перекладознавства / І. В. Корунець. – Винниця : Нова книга, 2008. – 512 с.

5. Левицький В. В. Основи германістики / В. В. Левицький. – Вінниця : Нова книга, 2006 . – 527 с.

6. Постанова Кабінету міністрів України № 55 від 27 січня 2010 р. Про впорядкування транслітерації українського алфавіту латиницею.

7. Черноватий Л. М. Методика викладання перекладу / Л. М. Черноватий. – Винниця : Нова книга, 2013. – 376 с.

Руденко Т.

– викладач вищої категорії Артемівського коледжу транспортної інфраструктури

УДК 378.016:811.161.1

МЕТОДИКА ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ В СУЧАСНИЙ ОСВІТНІЙ МОВОЗНАВЧИЙ ПРОЦЕС

У статті подано основні рекомендації щодо впровадження інтерактивних технологій навчання у процес викладання української мови у ВНЗ 1–2 рівнів акредитації. Проаналізовано науково-методичні основи розвитку інтерактивних технологій і шляхи реалізації на заняттях з української мови. Обґрунтовано методику застосування окремих технологій кооперативного, колективно-групового навчання, технології ситуативного моделювання в освітньому мовознавчому процесі та наведено приклади застосування інтерактивних вправ на заняттях з української мови.

Ключові слова: *інтерактивні технології, колективно-групове навчання, методи інтерактивного навчання, кооперативне навчання, мозковий штурм, мозаїка (джиг-со), класифікація інтерактивних методів.*

Руденко Т.

– преподаватель высшей категории Артемовского колледжа транспортной инфраструктуры

МЕТОДИКА ВНЕДРЕНИЯ ИНТЕРАКТИВНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ОБУЧЕНИЯ В СОВРЕМЕННЫЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЙ ЯЗЫКОВЕДЧЕСКИЙ ПРОЦЕСС

В статье даны основные рекомендации для внедрения интерактивных технологий обучения в процесс преподавания украинского языка в ВУЗах 1–2

степени аккредитации. Проанализированы научно-методические основы развития интерактивных технологий и пути реализации на занятиях украинского языка. Обоснованы методика применения отдельных технологий кооперативного, коллективно-группового обучения, технологии ситуативного моделирования в образовательном языковедческом процессе, а также приведены примеры использования интерактивных упражнений на занятиях украинского языка.

Ключевые слова: *интерактивные технологии, коллективно-групповое обучение, методы интерактивного обучения, кооперативное обучение, мозговой штурм, мозаика (джиг-со), классификация интерактивных методов.*

Rudenko T.

– teacher of higher category, Artemivsk College of Transport Infrastructure

A METHOD OF INTRODUCTION INTERACTIVE TECHNOLOGIES OF STUDIES IN MODERN EDUCATIONAL LINGUISTIC PROCESS

In this article are given recommendations to introduction of interactive technologies of studies in the process of teaching of Ukrainian language in the INSTITUTE of higher of 1–2 accreditation. It is analyzed scientifically methodical bases of development interactive technologies and ways of realization the Ukrainian classes. This method is grounded in applying separate technologies co-operative, collectively group studies, technologies of situation modeling in an educational linguistic process and the examples of application of interactive exercises are resulted on Ukrainian lessons.

Key words*: interactive technologies, collectively group studies, methods of interactive studies, co-operative studies, cerebral assault, mosaic (jigs-so), classification of interactive methods.*

Повноцінними є тільки ті знання,
які дитина здобула власною активністю
Йоганн Песталоцці

В умовах реформування системи освіти, коли найвищою цінністю суспільства проголошується людина, мовний та літературний освітній процес вищих навчальних закладів покликані створити на основі засвоєння знань оптимальні умови для інтелектуального розвитку та самореалізації особистості кожного студента, виховання свідомого громадянина незалежної України.

Цілеспрямований розвиток індивідуальності можливий лише тоді, коли теорія освіти не декларуватиме необхідність творчості педагога й творчості студента, а систематично за допомогою доцільних методів втілюватиме її в сучасному освітньому процесі [4].

Постановка проблеми. Сучасний період розвитку суспільства, оновлення всіх сфер соціального та духовного життя потребує якісно нового рівня освіти, який відповідав би міжнародним стандартам. Сьогодні в освітньому процесі відчутний пріоритет

загальнолюдських цінностей. Згідно з особистісно-діяльнісним підходом до організації навчального процесу в центрі його знаходиться той, хто вчиться. Формування особистості та її становлення відбувається у процесі навчання, коли дотримуються певних умов:

– створення позитивного настрою для навчання;

– відчуття рівного серед рівних;

– забезпечення позитивної атмосфери в колективі;

– усвідомлення особистістю цінності колективно зроблених умовиводів;

– відчуття кожного активним учасником подій і власної освіти та розвитку. Це формує внутрішню мотивацію до навчання та спонукає до саморозвитку та самоспостереження [4].

У сучасному суспільстві джерелом знань може виступати не тільки викладач, а й комп'ютер, телевізор, відео- та аудіозаписи. Студенти повинні вміти осмислювати отриману інформацію, трактувати її, застосовувати в конкретних умовах; водночас думати, розуміти суть речей, уміти висловити власну думку. Саме цьому сприяють інтерактивні технології навчання.

Аналіз останніх досліджень. Інтерактивна діяльність ґрунтується на активній комунікації учасників освітнього процесу. На думку Н. Побірченко та Г. Коберника, сутність інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх студентів, а викладач і студент є рівноправними суб'єктами навчання [5]. Як свідчать наукові дослідження, інтерактивними прийнято називати засоби, що забезпечують безперервну діалогову взаємодію суб'єктів освітнього процесу. О. Пироженко визначає, що інтерактивне навчання (від англ. *inter* – взаємний, *act* – діяти) – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має за мету створення комфортних умов навчання, за яких кожен відчуває свою успішність та інтелектуальну спроможність [7]. А польський педагог В. Окунь наголошує на тому, що викладання ґрунтується не на передаванні готової інформації, а на отриманні студентами певних знань та вмінь шляхом вирішення теоретичних та практичних проблем. Суттєвою характеристикою цього викладання є дослідницька діяльність студента, яка з'являється в певній ситуації і змушує його ставити питання-проблеми, формулювати гіпотези та перевіряти їх під час розумових і практичних дій [1]. Отже, суть інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес із самого початку спланований та організований так, що всіх студентів організаційно залучено до процесу пізнання, складання та формування висновків, створення певного результату, де кожен робить індивідуальний

внесок, обмінюється знаннями, ідеями, способами діяльності. Постійний моніторинг показує, що інтерактивне навчання дозволяє різко збільшити процент засвоєння матеріалу, оскільки впливає не лише на свідомість учня, а й на його почуття, волю (дії, практику). Результати цих досліджень були відображені в схемі, що отримала назву «Піраміда навчання» (рис. 1).

Рисунок 1

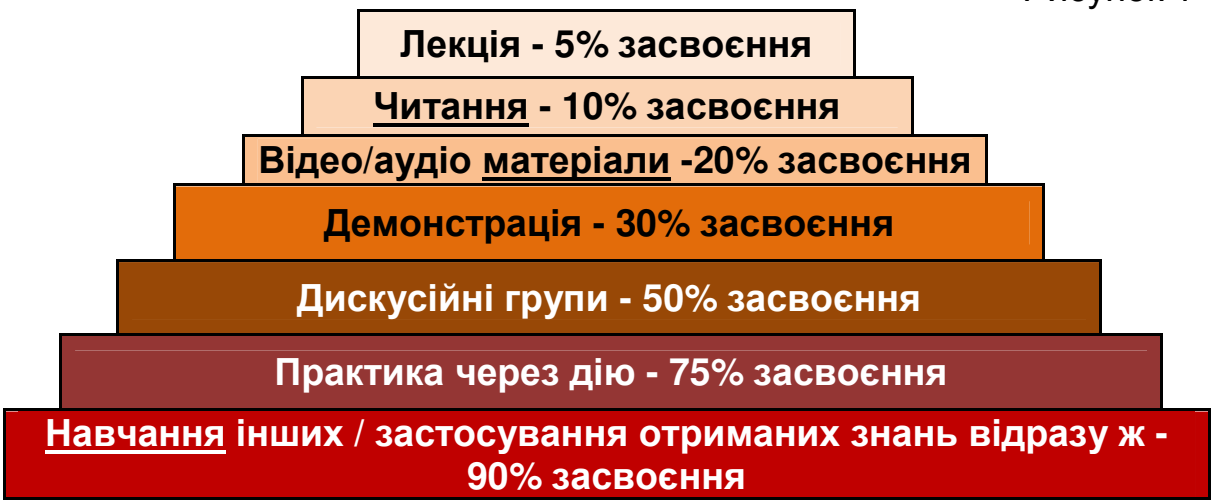

Метою пропонованої статті є огляд методики впровадження інтерактивних технологій навчання в сучасний освітній мовознавчий процес і обґрунтування особливостей застосування лише деяких інтерактивних технологій навчання на заняттях з української мови.

Для успішної реалізації поставленої мети передбачається розкриття **наступних завдань:** 1) розглянути методи інтерактивного навчання; 2) навести приклади вправ з власного досвіду впровадження інтерактивних технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Суть інтерактивного навчання в тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх студентів. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці), де і студент, і викладач є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання, розуміють, що вони роблять, рефлексують з приводу того, що вони знають, уміють і здійснюють. Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблеми на основі аналізу обставин та відповідної ситуації. Воно ефективно сприяє формуванню навичок і вмінь, виробленню цінностей, створенню атмосфери співробітництва, взаємодії, дає змогу педагогу стати справжнім лідером колективу [3]. О. Пометун і Л. Пироженко об'єднують форми інтерактивного навчання у чотири

групи, залежно від мети заняття та форм організації навчальної діяльності:

– кооперативне навчання (робота в парах або трійках, «карусель», робота в малих групах, акваріум, діалог, синтез думок, спільний проект тощо);

– колективно-групове навчання (мікрофон, незакінчені речення, мозковий штурм, «навчаючи – вчуся», «ажурна пилка» (мозаїка, джиг-со), аналіз ситуацій, дерево рішень та ін.);

– ситуативне моделювання (імітаційні ігри, рольова гра, драматизація, інсценізація та ін.);

– опрацювання дискусійних питань (метод ПРЕС, «займи позицію», «дискусія» тощо) [7]. Наведена класифікація є найбільш вдалою та доступною для використання під час викладання не лише української мови, а й інших навчальних предметів і спеціальних дисциплін.

Використання інтерактивних технологій на заняттях з української мови повинно здійснюватися поетапно: спочатку одна-дві інтерактивні вправи, далі – інтенсивний моніторинг результатів упровадження інтерактивних методів навчання, і лише в разі ефективності застосованих технологій – подальше впровадження зі збільшенням кількості методів. Проведення такого заняття потребує ретельної підготовки не лише викладача, а й студента, тому в сучасних умовах є доволі складним, проте можливим. Студентів слід поступово привчити до нових форм роботи, тому що студент часто не має власної думки, а якщо й має, боїться висловлювати її відкрито, на всю групу; студенти не вміють слухати інших, об’єктивно оцінювати їхню думку, рішення; студент не готовий у процесі обговорення змінювати свою думку, іти на компроміс, йому важко бути мобільним, змінювати обстановку, методи роботи. Для того щоб подолати складності застосування окремих інтерактивних технологій і перетворити їхні слабкі сторони на сильні, треба пам’ятати, що інтерактивна взаємодія потребує певної зміни всього життя групи, а також значної кількості часу для підготування як студентам, так і педагогу.

Для ефективного застосування інтерактивного навчання, зокрема, для того щоб охопити весь необхідний матеріал і глибоко його вивчити, треба старанно планувати свою роботу [3].

Робота над даною проблемною темою, впровадження її у власний педагогічний досвід дали змогу переконатися в тому, що поруч з пояснювально-ілюстративними прийомами викладач повинен застосовувати нові, особистісно зорієнтовані, в яких посилений творчо-діяльнісний компонент. Лише в цьому разі

студенти під керівництвом викладача здобувають (а не отримують) справді необхідні знання, вміння, навички.

Що стосується впровадження даних технологій на заняттях з української мови використовую не весь їхній спектр, а тільки найдоступніші, найзрозуміліші для студентів. Це такі технології як «Мікрофон», «Мозковий штурм», робота в парах, «Навчаючи – вчуся», «Метод ПРЕС», «Займи позицію», «Мозаїка» (джиг-со, ажурна пилка), «Незакінчене речення», «Карусель», рольова гра, інсценізація, спільний проект , клоуз-тести та ін.

Наприклад, інтерактивну технологію *«Мікрофон»* використовую на етапі мотивації навчальної діяльності. Студенти мають уявити, що працюють з мікрофоном (ручка, олівець) і, передаючи його один одному, висловити власну думку про те, чого вони очікують від заняття (що дізнатися, чого навчитися, що пригадати), виходячи з теми. Дана технологія буде доречна під час викладання будь-якої теми. Її також можна застосувати на підсумковому етапі заняття.

Варіант кооперативного навчання *«Карусель»* найбільш ефективний для одночасного включення всіх учасників в активну роботу. До неї можна залучити значну кількість студентів. Слід заздалегідь обрати тайм-кіпера, тобто студента, який слідкуватиме за часом і регламентуватиме його. Наприклад, під час вивчення теми «Лексико-стилістичні синоніми. Антоніми. Пароніми. Фразеологізми» групу слід поділити на 4 підгрупи. Кожна отримує маркер або крейду свого кольору. На маркерній або звичайній дошці визначаємо завдання для кожної підгрупи: записати приклади синонімів, паронімів, фразеологізмів, антонімів. Час – 2 хвилини – регламентує тайм-кіпер. Потім студенти переходять до завдання наступної підгрупи (зміщуються вправо). Уважно читають записане, якщо є зауваження – можуть робити помітки. Далі – виконують завдання сусідів. Час – 2 хвилини. І так по колу, поки кожна підгрупа не повернеться до свого завдання. Перевірку здійснює викладач, в разі необхідності студенти дають пояснення. Оцінювання здійснюється за кількістю правильних прикладів не лише свого завдання, а й інших.

Суть інтерактивної технології *«Діалог»* полягає в спільному пошуку групами згодженого рішення. Це знаходить своє відображення в кінцевому тексті, переліку ознак. Діалог виключає протистояння, критику позиції тієї чи іншої групи. Всю увагу зосереджено на сильних моментах у позиції інших. Наприклад, вивчаючи теми «Риторика», «Діалогічне мовлення», «Полілогічне мовлення» можна створити між окремими студентами чи групами студентів штучну дискусію, щоб вони не лише висловили власну думку, а й спробували переконати інших у її доречності та

правильності. Для створення штучної дискусії достатньо буде поставити питання з теми:

– Який метод Ви вважаєте найбільш ефективним для вдосконалення власної мовної компетенції?; – Чому зовнішній вигляд і поведінка мають вагоме значення під час спілкування? тощо.

«Спільний проект». Має таку саму мету та об'єднання в групи, що й діалог, але завдання, які отримують групи, різного змісту та висвітлюють проблему з різних боків. Це спільна робота не лише студентів, а й викладача та групи. Викладач допомагає в організації роботи над проектом (визначення теми, мети, завдань), допомагає спланувати діяльність (пошук інформації, визначення кінцевого результату, розподіл завдань). Студенти здійснюють пошук інформації, аналізують її, роблять висновки, оформлюють належним чином, демонструють на занятті зазвичай за допомогою мультимедійного проектора, а паперовий варіант оформленої роботи здають викладачеві. Результат роботи оцінює викладач. Ця інтерактивна технологія допомагає згуртувати студентів, зацікавити у вивченні окремих тем, наприклад, «Студентський проект удосконалення власного мовлення», «Стилі мовлення», та дає змогу виконати додаткові завдання – студентський проект «Мовні помилки на телебаченні», «Мовний аспект рекламних текстів і оголошень».

Відома інтерактивна технологія колективного обговорення – *мозковий штурм*, що широко використовується для вироблення кількох вирішень конкретної проблеми. Мозковий штурм спонукає студентів проявляти уяву та творчість, дає можливість їм вільно висловлювати свої думки. Мета «мозкового штурму» чи «мозкової атаки» в тому, щоб зібрати якомога більше ідей щодо проблеми від усіх студентів протягом обмеженого періоду часу (10 хв.). Слід обрати керівників груп шляхом проведення бліцтурніру (5–6 запитань із теми заняття), решта учасників формується за вибором студентів. 5–6 осіб (оптимальна кількість у групах) розміщуються навколо столу. Лідер групи отримує та оголошує тему для обговорення (наприклад, «Діалогічне та монологічне мовлення») та пропонує протягом хвилини по черзі висловити свої думки. Секретар фіксує ідеї. Головне – кількість ідей. Кількість породжує якість. Мають право на існування й абсурдні, на перший погляд, думки. Не допускати критики. Можливе запозичення чужих ідей з метою їх удосконалення. Важливо у процесі обговорення довести правильність своєї думки, а також бажано дійти спільного висновку. Ідеї груп записуються на дошці. У процесі обговорення обґрунтовується остаточний вибір. Рефлексія: «Ця ідея допоможе

нам...», «Ми дійшли думки, що...», «У ході обговорення я зацікавився...».

Також використовую різноманітні *лінгвістичні ігри*: кросворд, вікторина, знайди помилку, ребус, «Сходинка», аукціон, «Бути чи не бути?», мовний конкурс, «Найрозумніший», «Мовні змагання», лицарський турнір, лінгвістична загадка, лінгвістична задача, орфографічна дуель та ін. Ігрові завдання використовую на різних етапах заняття, тому що вони дають можливість і активізувати увагу студентів, і відпрацювати засвоєні знання, і зняти напруження, і підвищити продуктивність роботи.

Наприклад, *«Аукціон пунктограм»*: за 3–4 хвилини студенти повинні назвати щонайбільше правил уживання розділових знаків у складносурядному / складнопідрядному / безсполучниковому реченні (відповідно до теми).

Під час вивчення теми «Виступ з тематичною промовою» доречно запропонувати студентам здійснити цей виступ перед групою, вступити в діалог, застосувавши на практиці знання про способи підготовки до виступу, рекомендації щодо поведінки, зовнішнього вигляду та мовлення. Така *рольова гра* допоможе не лише спробувати власні сили у ролі ритора чи лектора, а й визначити слабкі місця та прогалини в знаннях, якщо такі є.

Клоуз- тест з теми «Розділові знаки в складнопідрядному реченні»: Продовжити речення одним / кількома словами. Студенти чують початок речення та записують відповіді – продовження на окремих аркушах паперу, що потім здають на перевірку. Зразок кількох завдань і відповідей можна переглянути в таблиці 1.

Таблиця 1

Питання, що чують студенти	Відповідь, що має бути записана на аркуші
Підрядні частини речення завжди відокремлюються від головних…..	комами
У суцільних словосполученнях *більш ніж, менш ніж, не раніше ніж, не пізніше ніж* кома…	не ставиться
Якщо частини СПР поєднані складеним сполучником типу *тому що, так що, з тих пір як, в міру того як* тощо...	кома ставиться один раз: або перед сполучником, або в середині його

Висновки. Отже, соціальні перетворення в українському суспільстві докорінно змінили орієнтації в галузі освіти. Спрямування освітнього процесу на формування духовності особистості, розкриття її потенційних можливостей та здібностей, утвердження загальнолюдських цінностей стало головною стратегією педагогічної

діяльності творчо працюючих викладачів. Розв'язання цих актуальних проблем можливе лише на основі впровадження новітніх педагогічних технологій, які б давали можливість для розвитку творчих здібностей особистості. Такими новітніми педагогічними технологіями і є інтерактивні технології, методику впровадження яких в сучасний освітній мовознавчий процес визначено в даній статті. Акцентуємо, що ефект від використання інтерактивних прийомів максимальним буде тільки тоді, коли сам викладач глибоко усвідомить суть і необхідність такої роботи, при цьому врахує вікові особливості та рівень розвитку студентів групи. А от демократизація навчання, що є потребою суспільства, неможлива без осучаснення заняття. Заняття, яке проводиться для студентів і заради студентів. Крім того, можна впевнено говорити про те, що майстерність викладача сьогодні полягає у творчому підході до конструювання занять, у постійному прагненні підвищити ефективність навчально-пізнавальної діяльності шляхом новітніх організаційних форм. При цьому значущою залишається реалізація на заняттях виховних, розвивальних та освітніх завдань.

Аналіз результатів занять, на яких застосовувалися інтерактивні технології, засвідчив позитивні зміни в якості знань студентів – зріс інтерес до вивчення української мови та рівень поваги до неї як державної; виникла мотивація до навчання, бо на таких заняттях студентам цікаво, вони реально оцінюють свою діяльність, навчаються відстоювати власну думку; збільшилася кількість учасників і переможців мовно-літературних конкурсів і олімпіад.

Перспективи подальших розвідок будуть зосереджені навколо поглибленої роботи над низкою актуальних завдань:

1. Продовження роботи над розробкою методичних рекомендацій для впровадження в освітній мовознавчий процес методів кооперативно-групового навчання, адже вони є доволі різноманітними, їх назви широко розповсюджені, але значна кількість педагогічних працівників не знає методики їх впровадження в роботу;
2. Постійний моніторинг результатів впровадження даних методів у власну роботу з метою формулювання висновків та створення статистичної інформації;
3. Поглиблене вивчення теоретичних та практичних засад існування інтерактивних технологій в освітньому процесі XXI ст.
4. Розробка практичних інтерактивних вправ з української мови та розповсюдження досвіду роботи з метою створення позитивної атмосфери освітнього процесу.

Література

1. Введение в общую дидактику / Оконь В.; пер. с польск. Л. Г. Кашкуревича, Н. Г. Горина. – М. : Высшая школа, 1990. – 381 с.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
3. Єльникова О. В. Інтерактивні методи навчання, їх місце у класифікації педагогічних інновацій / О. В. Єльникова // Імідж сучасного педагога. – 2001. – № 3–4 (14–15). – С. 71–74.
4. Матеріали Всеукраїнського вебінару для педагогів усіх категорій «Методи інтерактивного навчання», проведеного Руденко Т. І. спільно з Видавничою групою «Основа» (м. Харків) 28 жовтня 2015 р. – Режим доступу : https://www.youtube.com/watch?v=2I1oYn9nfCA – офіційний канал ВГ «Основа»; http://perspektiva.osnova.com.ua – консалтинговий центр «Перспектива» на базі видавничої групи «Основа».
5. Матеріали з досвіду роботи Вінюкової В. Є. / НМЦ Куйбишевської районної ради м. Донецьк. – Донецьк, 2013.
6. Побірченко Н. Інтерактивне навчання в системі нових освітніх технологій / Побірченко Н., Коберник Г. // Початкова школа. – 2004. – № 10. – С. 8–10.
7. Сиротенко Г. О. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання / Г. О. Сиротенко. – Харків : Основа. – 2003. – 80 с.
8. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : науково-методичний посібник / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко; за ред. О. І. Пометун. – К. : А.С.К., 2003. – 192 с.

Бондаренко Г.

– кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української мови та літератури Донбаського державного педагогічного університету

Зінов'єва В.

– учитель російської мови та зарубіжної літератури І кваліфікаційної категорії загальноосвітньої середньої школи № 17 м. Дружківки

УДК 811.161.2'373.000.93

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ 5 КЛАСУ В ПРОЦЕСІ МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У пропонованій статті порушено актуальні лінгвістичні проблеми щодо вивчення специфіки розвитку мовленнєвої діяльності учнів середньої ланки та їх творчих здібностей.

Мовленнєва діяльність учнів стимулює процес розвитку загальних творчих здібностей і виступає результатом цього розвитку. На сьогодні існує реальна потреба суспільства в інтенсивному розвитку інтелектуального потенціалу кожної людини.

Ключові слова: *творчі здібності, креативність, мовленнєва діяльність, інтелектуальний потенціал, творча думка, творча уява, індивідуальність особистості.*